

Look to Iran?

En demonstrant blir banket opp av politiet i demonstrasjonene etter fjorårets valg i Iran. Norge bør ikke ta inspirasjon fra et land som kaster fritenkere i torturkammer, skriver Nina Witoszek. FOTO: AFP / SCANPIX

NINA WITOSZEK - professor, Senter for Utvikling og Miljø, Universitetet i Oslo

Oppdatert: 02.07.10 kl. 09:38 Publisert: 02.07.10 kl. 09:29

DEN NORDISKE MODELLEN. Islamske talsmenn vil supplere vår velferdsmodell med sharialoven. Men hvilke islamske stater bør være Norges forbilder?

Norden som forbilde. Jeg har nettopp kommet tilbake fra et land som i noen kretser er beskrevet som «The Great Satan». For generasjoner har den Store Satan, USA, vært en bærer av håp om et bedre liv for millioner av mennesker fra hele verden. Nå, sies det, er den blitt straffet av sin egen overmodighet. Listen over katastrofer som har rammet USA er lang og fryktinngytende: En dyp finansiell krise, et liv under kontinuerlig trussel av terroristangrep, akutt arbeidsløshet, oljesøl i Mexico-gulven som har ødelagt livsgrunnet for tre stater og salg av verdier til Kina. Det beste beviset på at verden ikke lenger lar seg forføre av den romantiske darwinismen i den amerikanske drømmen, er neste års møte i Davos, der internasjonale «næringslivstycoonere» skal fokusere på den nordiske modellen.

NINA
WITOSZEK

Balanserer

I dag, når den globale krisen har tvunget mange stater i kne, er verden fascinert av et system som har klart å balansere statlig

intervensjon med markeds konkurranse, og som har skapt optimale betingelser for selvrealisering for de fleste. Det kan synes som om Norden har tatt stafettpinne i løpet mot det gode, moderne samfunn. I motsetning til USA, tvinger ikke Norge oss til å fylle ut 18 skjemaer når vi vil leie en ny leilighet. Vi er spart for å betale 70000 dollar for et døgn opphold på sykehus. Vi behøver ikke å tåle politikere som lovlig mottar ti millioner dollar fra store selskaper for å ødelegge demokratiet. Våre studenter får adgang til fri utdanning. Og selv foretrekker jeg å være en kvinne på randen fremfor å fungere som en smilende salgsvare. Et legitimt spørsmål er da: Kan det prosaiske, post-lutheranske, bortskjemte Norge inspirere verden? Hvor bærekraftig er den nordiske modellen? Er den robust eller i forfall? Er den trygg eller i fare? Og et kamikazespørsmål: Hvem er den nordiske modellens fiender?

Kom fra ufrihet

Jeg kom til Norge i 1983 fra et land der de femti mørke årene etter den annen verdenskrig kan sammenlignes med en forlenget Quisling-okkupasjon. Vi – undersåtter av det sovjetiske imperium – skulle oppnå kommunismens gleder ved å avlære ideen om frihet. Som en kompensasjon har vi praktisert en triumferende dyrkning av smerten. Ydmyket av vår tarvelighet og av statlig vold, hadde vi ingenting å tilby den utenforstående verden, utenom vår lidelse og opplevelse av historisk urettferdighet – et grått og sort pigment som infiserte våre sjeler. For meg var lykkelige skandinaver som et slag i ansiktet. Jeg sa til meg selv: De har kommet dit hvor vi polakker, russere og cubanere ønsker å være – men de er frie og vi er slaver! Og jeg undret meg over alliansen mellom kapital og dugnad.

To massive angrep

Fremveksten av den skandinaviske «dugnadsmoderniteten» har riktignok ikke vært uten turbulente momenter. I løpet av de siste 30 år har den nordiske modellen kommet under to massive angrep. Det første ble lansert av AKP-ere som insisterte på å erstatte sosialdemokrati med en fundamentalistisk stat, fundert på proletariatets diktatur. Deres utopiske ideer virket ganske besnærende ved første blick. Men de av oss som gadd å studere stater som inkarnerte kommunistiske verdier – Stalins Russland, Maos Kina eller Kim Il Sung's Nord-Korea – oppdaget at alle baserte overgangen til kommunismen på folkemord, gulager, økonomisk nedgang og ødeleggelse av menneskeverd. Heldigvis ble de nesegruse beundrere av Hoxha og Mao stoppet i tide av edruelige sosialdemokrater.

Sharialov

Det andre angrepet på den nordiske modellen skjer i dag etter noe av det samme mønsteret, men de gamle utopister er blitt erstattet av en samfunnsgruppe som forsøker å korrigere den nordiske velferdsstaten ved å supplere den med sharialovens velsignelser. Riktignok er de fleste islamske talsmenn moderate og opptatt av å forsvare og propagere islam i Europa, i motsetning til kommunistiske eliter som ville ha absolutt makt. Likevel må det være tillatt å reise spørsmålet om hva en satsing på å gjeninnføre arkaisk teokrati i Norden – nå i muslimsk versjon – vil føre til? Den virkelige islam, påstås det, er fredelig og beskytter individer.

Jeg har til og med svelget ydmykelsen av å bli kastet ut av en taxi for å ta på lebestift i bilen – noe som tilsynelatende var i strid med sjåførens private taxi-sharia»

Despoter

Men tar vi oss tid til å undersøke eksisterende islamske stater, finner vi – som hos kommunistene – et slående gap mellom ord og praksis. For hvilke islamske stater bør være Nordens forbilde? Iran, som har gått tilbake til steinaldersk heroisk despotisme og kaster fritenkere i torturkammer? Smuldrende stater som Pakistan, hvor islamsk terror overkjører lov og rett? Eller barbariske eldoradoer som Saudi-Arabia, hvor kvinner knapt kan vise seg offentlig uten patriarkalsk oppsyn? Og er vi virkelig beredt på å tro at sharialoven som disse statene omfavner – en mekanisk, antihuman import fra middelalderen som oppmuntrer kjønnsapartheid og steining av ulydige koner – vil berike den nordiske modellen?

Avislamisering

Som en trofast tilhenger av det åpne samfunnet, har jeg lært å bite tennene sammen når jeg ser hysteriske fundamentalister brenne norske og danske flagg. Jeg har til og med svelget ydmykelsen av å bli kastet ut av en taxi for å ta på lebestift i bilen – noe som tilsynelatende var i strid med sjåførens private «taxi-sharia». Men jeg vil ikke være med på å støtte kamp mot «avislamisering» av

vestlige samfunn, slik Muhammad Usman Rana fremfører den i innlegget «Omfavnelsen av antiliberale muslimer» 24. juni. Av-islamisering? Mener han at veien frem er islamisering av Norden og Europa – akkurat som stalinisering for 30 år siden?

Forsvar de modige!

Jeg mener vi bør gjøre det motsatte av det Rana krever: Vi bør forsvare modige muslimske kvinners opprør mot patriarkalsk underkastelsesteologi, akkurat som vi nedkjempet kristen-patriarkenes kvinneforakt i sin tid. Den nordiske modellens fremtid er avhengig av en fast beskyttelse, både av menns og kvinners individuelle rettigheter, supplert med sosial trygghet. Vi trenger en klar politisk markering av individuell frihet og likestilling, også når angrepene kommer fra mennesker som tar på seg offerrollen. Historien har lært oss hvor lett «siviliserte» samfunn kan bli ødelagt av ideologiske demagoger, enten det er neolibere profittjegere, eller ufeilbarlige kristne profeter, eller imamer. De går alle i mentale burkaer, med skylapper for øynene, og med fine doktriner som ofte dekker over blodig praksis. Deres drøm medfører slutten på den magiske balanse som gjør Skandinavia til den unike regionen den er i dag: En verden hvor likhet, frihet og bror/søsterskap ikke bare er ideologiske slagord eller løfter om hinsidig belønning, men forsøkes gjennomført i daglig praksis – hvor ufullstendig denne enn måtte være.